

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Бринцев В. Д.* Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади: монографія / В. Д. Бринцев; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Х.: Право, 2010. – 464 с.
2. *Керимов Д. А.* Философские проблемы права / Д. А. Керимов. – М., 1972.
3. *Городовенко В. В.* Принцип справедливості судової влади: загальнотеоретичні аспекти / В. В. Городовенко // Адвокат: Загальнодержавний професійний журнал. – 2012. – № 2. – С. 20-24.
4. *Москвич Л. М.* Концепція оцінки ефективності судової системи / Л. М. Москвич // Вісник Академії правових наук України: зб. наук. пр. / Акад. прав. наук України. – Х.: Право, 2012. – №2(69). – С. 190-201.
5. *Москвич Л.* Принципи ефективної судової системи / Л. Москвич // Вісник Академії правових наук України. – 2010. – № 2(61). – С. 103-111.
6. *Овчаренко Олена Миколаївна.* Доступність правосуддя та гарантії його реалізації: монографія / О. М. Овчаренко. – Харків: Право, 2008. – 304 с.
7. *Прокопенко О. Б.* Право на справедливий суд: концептуальний аналіз і практика реалізації: монографія / О. Б. Прокопенко. – Х.: ФІНН, 2011. – 248 с.

*Губань Р.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
(м. Київ)*

ВСТАНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ МЕЖ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ У 1917 Р.

Однією з необхідних умов існування державного утворення, є наявність території. Саме тому після створення центральної Ради постало питання про територію, на яку буде поширюватися її компетенція. З огляду на це, 29 липня 1917 р. на засіданні Малої Ради був прийнятий “Статут Вищого управління України” [1]. З одного боку Т. А. Бевз вважає, недоліком з юридичної точки зору цього документу була відсутність чітко окресленого територіально-адміністративного поняття “Україна”. Однак з іншої, вважає вона, це було зроблено навмисно, а не у зв’язку з юридичною недосвідченістю авторів “Статуту” [2, с. 89]. В. М. Баранчук вважає, що така ситуація створювалася свідомо тому, що керівництво Центральної Ради не поспішало ставити крапку на територіальній визначеності, через те, що під юрисдикцію Центральної Ради могли б в перспективі потрапити землі з переважною більшістю українського населення.

І справді, з вказаними вченими можна цілком погодитися, оскільки ще в квітні 1917 р. М. С. Грушевський в роботі “Якої ми хочемо автономії і федерації” писав: “Українці хочуть, щоб з українських земель російської держави була утворена одна область. Одна національна територія. Сюди мусять увійти губернії цілком або

переважно українські – Київська, Волинська, Подільська, Херсонська, Катеринославська, Чернігівська, Полтавська, Харківська, Таврійська і Кубанська. Від них потрібно відрізати повіти і волості неукраїнські, такі як північні повіти Чернігівської губернії, східні Кубанської тощо, а прилучити натомість українські повіти сусідніх губерній, як Хотинський і частини Акерманського Бесарабської, східні частини губерній Холмської, південні околиці губерній Городенської, Мінської, Курської, західні частини Воронежчини, Донщини, Чорноморської і Ставропольської губерній. Так утвориться територія, де українська людність становить більшість” [3].

Очевидно, що ця робота М. Грушевського не залишилась без уваги мешканців Холмщини. 7-12 вересня 1917 р. у Києві пройшов всенародний з’їзд холмщаків за участю М. Грушевського. 276 делегатів представляло 300 тисяч українців Холмської губернії, евакуйованих до Росії. Учасники з’їзду підкреслили українську приналежність Холмщини та Підляшшя, обрали Холмський губернiальний виконавчий комітет як першу в історії українську адміністрацію, членів якої було визнано делегатами Центральної Ради [4, с. 23].

Варто погодитись з думкою В. Солдатенка, що до честі М. Грушевського, В. Винниченка і ряду інших лiдерів української революції потрібно сказати, що вони ніколи, в тому числі в офіційних документах (постанови уряду, третій універсал) не допускали свавілля, а намагались педантично дотримуватись етнографічного чинника. При найменшій незрозумілості, спірності використання цього принципу територіальні суперечки залишалися відкритими. Вирішувалося, що ці питання будуть розв’язані на місцевих референдумах, плебісцитах тощо [5, с. 557]. Однак, життя вимагало хоча б приблизного визначення території УНР. З огляду на це, 4 серпня 1917 р. Тимчасовий уряд затвердив “Тимчасову інструкцію Генеральному Секретаріатові Тимчасового уряду на Україні”, в пункті 2 якого зазначалося: “Повноваження Генерального Секретаріату поширюються на губернії: Київську, Волинську, Подільську, Полтавську і Чернігівську, за винятком Мглинського, Суражського, Стародубського і Новозибківського повітів. Вони можуть бути поширені і на інші губернії, чи їх частини, якщо утворені в цих губерніях на основі постанови тимчасового уряду земські інституції висловляться за бажаність такого поширення” [6]. Т. А. Бевз пояснює, що зазначені вище повіти були виключені з підпорядкування Генерального Секретаріату оскільки в 1654 р. вони до України не належали [2, с. 91].

31 жовтня 1917 р. Центральна Рада прийняла рішення відповідно до якого її влада поширювалась на територію Харківщини, Херсонщини, Катеринославщини, материкову Таврію, частину Курщини і Воронежчини. Таким чином, – як зауважує Т. А. Бевз, – влада Центральної Ради розповсюджувалась на етнографічну територію України, а не лише на 5 губерній, згідно з Тимчасовою інструкцією Генеральному Секретаріатові Тимчасового уряду на Україні від 4 серпня 1917 р. [2, с. 105].

3 листопада 1917 р. Генеральний Секретаріат звернувся з повідомленням: “Центральний уряд всієї Росії не має змоги управляти державним життям. Цілі краї

залишилися без правлячих центрів. Тому зростає безладдя політичне, господарське і суспільне”. З огляду на це проголошувалось, що компетенція Генерального Секретаріату поширюється ще на 4 губернії: Херсонську, Харківську, Катеринославську Таврійську (без Криму) [2, с. 106]. Таким чином, до складу території України ввійшло 9 губерній. Трохи пізніше – 7 листопада 1917 р. в третьому універсалі Центральна Рада підтвердила рішення Генерального Секретаріату: “До території Народної Української Республіки належать землі, заселені у більшості українцями: Київщина, Поділя, Волинь, Чернігівщина, Полтавщина, Харківщина, Катеринославщина, Херсонщина, Таврія (без Криму). Остаточне визначення кордонів Української Народньої Республіки, як щодо прилучення частин Курщини, Холмщини, Вороніжчини, так і суміжних губерній і областей, де більшість населення українське, має бути встановлене за згодою народів” [7].

Таким чином, ми можемо констатувати, що Центральна Рада при вирішенні територіальних суперечок суворо дотримувалась етнографічного принципу, не претендуючи на території, більшість на яких становили представники інших національностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Статут Вищого Управління України // http://constituanta.blogspot.com/2012/08/1917_485.html
2. *Бевз Т. А.* Формування Української держави за доби Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.) : дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01/ Київський ун -т ім. Тараса Шевченка. – К., 1995. – 189 с.
3. *Грушевський М.* Якої автономії і федерації хоче Україна // http://ukrstor.com/ukrstor/grusewskij_awtofed.html.
4. *Ліпкан А. Г.* Українське питання в радянсько-польських стосунках 20–50-х років ХХ ст.: військово-історичний аспект : дис. ... канд. іст. наук: 20.02.2 / Київський національний ун-т культури і мистецтв. – К., 2003. – 221 с.
5. *Солдатенко В.* Победить войну (рецензия на книгу И. В. Михутиной. Украинский Брестский мир. Путь выхода России из Первой мировой войны и анатомия конфликта между Совнаркомом РСФСР и правительством украинской Центральной Рады. – М. : Изд-во “Европа”, 2007. – 288 с. // Революційна доба в Україні (1917–1920 роки) логіка пізнання, історичні постаті, ключові епізоди. – К. : Парламентське вид-во, 2011. – С. 556-561.
6. Тимчасова інструкція Генеральному Секретаріатові Тимчасового уряду на Україні // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0004300-17>.
7. Третій універсал Української Центральної Ради // http://constituanta.blogspot.com/2011/0i-1917_07.html.